

Startscherm: Opac Letterenhuis

Er zijn mensen die op elke gebruikersdag hun zegje komen doen. Bij mij is dat met een frequentie van 10 jaar, wanneer we belangrijke evoluties in Agrippa willen tonen. Twintig jaar geleden stond ik hier dan ook op de eerste gebruikersdag om kond te doen van de geboorte van Agrippa. Ondertussen is dat kind volwassen en behoorlijk volgroeid. Dit is de opac. <https://anet.be/desktop/letterenhuis> Zoals je ziet zijn er nogal wat toegangen. In het komende half uur zal je in de praktijk kunnen zien hoe ik die gebruik.

Klapper:

Iedereen die Agrippa gebruikt, moet eigenlijk de hoofdingang gebruiken: 'zoeken op naam'. Dat is wat bij ons de 'klapper' genoemd wordt. Het is een databank volgens de ISAAR-norm voor Authority-control, die nu gebruikt wordt door meerdere instellingen (KMSKA, MPM, Rubenianum, Conservatorium, UA). Maar ik ga mij concentreren op mijn eigen winkel, namelijk het Letterenhuis. Deze databank is een verbeterde versie van die van 20 jaar geleden, die niet aan de ISAAR-norm voldeed. Die bestond nl. nog niet.

Een voorbeeld: **Gerard Walschap** <http://anet.be/record/isaarlh/au::21016/N>

- is gelinkt met andere belangrijke databanken (RKD, Odis, dbnl, ...). De bedoeling is uiteraard dat dat op termijn tweerichtingsverkeer wordt. De wederkerige link met Odis wordt eerstdaags operationeel.

- is gelinkt met de deelcollecties, ondertussen heel wat meer dan in 1996, (230.000 brieven, 49.000 affiches, 46.000 foto's, 16.000 handschriften, 7000 tekeningen, 2500 prenten, 800 beelden en 560 olieverfschilderijen) en er zijn nog enkele collecties voorbereid, die enkel nog moeten opgeladen worden als de modules operationeel zijn, nl. audio-visuele media, voorwerpen en penningen.

(Doorklikken naar archief) Tenslotte is er een link met het archief van het record, tenminste wanneer wij dat bezitten, opgebouwd in een boomstructuur, die je openklapt door op de kruisjes te klikken.

Turbulenties & bezinning

Dat laatste is helemaal nieuw. Dik tien jaar geleden schetste ik hier wat tijdens de peuter en kleuterjaren van Agrippa gebeurd was en liet ik weten wat de aankomende puber allemaal wilde voor zijn ontwikkeling. En welke problemen dat allemaal inhield. Daarop volgden

enkele turbulente jaren, omdat de hogere overheid plots besliste dat een openbare aanbesteding moest gaan beslissen met welk systeem we in de toekomst in zee zouden gaan. Opeens stond een jarenlange samenwerking op de helling. Het werd voor ons een periode van bezinning en een kans om onze wensen nog veel duidelijker op papier te zetten, waarbij we meteen buiten onze eigen grenzen moesten kijken, want ook het Museum Plantin-Moretus werd in de openbare aanbesteding betrokken. Het werd een verrijking voor iedereen en Brocade haalde het project binnen, tot mijn grote opluchting. Toch hebben we moeten wachten tot 1 april 2012 voor de nieuwe Agrippa echt online ging voor het publiek. De conversie van het oude systeem naar het nieuwe liep niet echt van een leien dakje, omdat we het ons ook niet echt gemakkelijk gemaakt hebben.

Twee nieuwe databanken

(doorklikken naar foto Wlaschap in Praag)

<http://anet.be/record/opac/hobj/tg:lhph:19876/N>

Vroeger bestond de Agrippa databank enkel uit de namendatabank en de objectendatabank. Elk object werkt gelinkt aan namen uit de databank door er relaties als kunstenaar, auteur, bestemming, onderwerp aan toe te voegen.

Nu kwamen er twee databanken bij, een aanwinstenbank en een archievenbank, en sindsdien vertrekken vanuit elke databank linken naar de drie andere databanken:

Aanwinsten

De eerste nieuwe databank was een aanwinstenmodule, die van elk stuk kon zeggen wanneer het verworven was, en bij wie, en hoeveel dat dan misschien gekost had, en vooral wat de context was. Want zo'n aanwinst kon zowel een affiche zijn, die we meegekregen hadden in een café, als een tekening die we gekocht hadden in een antiquariaat, of een pakje brieven dat ook ons bezorgd was door een verzamelaar, maar ook – en dat zijn natuurlijk de interessantste – het volledige archief van een schrijver of kunstenaar of vereniging.

Aanwinstenboeken

- Maar een aanwinstenmodule moet natuurlijk gevuld worden en als die pas opgeleverd wordt als je al 75 jaar bestaat, is dat niet vanzelfsprekend. Gelukkig werd alles wat verworven werd nauwgezet (meestal toch) genoteerd in 32 dikke inschrijvingsboeken. Het enige wat moest gebeuren was die 250.000 handgeschreven regeltjes omzetten in een bruikbaar xls-bestand. Het anet-team controleerde en deed de rest. Waarna wij de summierse aanwinstenfiches verder konden aanvullen met gegevens uit de briefwisseling rond verwervingen. Het klinkt eenvoudig, maar het heeft van beide partijen veel tijd en energie gekost.

Archiefmodule

- De tweede module was een stuk straffer. Het was een archiefmodule, volledig opgebouwd volgens de internationale ISAD(G) standaard, met een boomstructuur die zich op zeer vele niveaus kan vertakken en waarvan elke niveau 26 beschrijvingsvelden heeft, die gelukkig niet allemaal moeten ingevuld worden. Elk niveau kan oneindig veel subniveaus hebben en kan gelinkt worden aan namen uit de databank en aan een aanwinst. Op het laagste niveau van elke tak (dwz. Als er geen plusje meer voor staat) kunnen de stukbeschrijvingen gehangen worden. (voorbeeld: **Goedendag**)

Een van de voordelen van dit systeem is dat we niet alles op stukniveau moeten beschrijven, maar dat ook een globale beschrijving kan volstaan. (bv. **Jaargang 17 + Bijdragen**). Of dat je alleen de belangrijkste stukken beschrijft uit een groter pakket.

Voorbeelden:

- De Goedendag : <http://anet.be/isadtree/letterenhuis/opaclhisad/isad:lh:2906>
- Jaargang 17 : <http://anet.be/isadtree/letterenhuis/opaclhisad/isad:lh:103577>
- Bijdragen : <http://anet.be/isadtree/letterenhuis/opaclhisad/isad:lh:103675>

Structuur

- Een ander voordeel is dat je in de archiefmodule door die boomstructuur je materiaal beter gestructureerd kan aanbieden. Want je kan een zoekopdracht in Agrippa op verschillende manieren aanvatten en elke manier heeft zijn voordelen en zijn beperkingen. En alle gegevens worden door mensen ingevoerd, wat soms invloed heeft op de accuraatheid van de gegevens. Als je de handschriften van **Hugo Claus** bekijkt vanuit de ISAAR-module krijg je bijna 400 handschriften in chronologische volgorde, het recentste bovenaan. Je kan dan filteren op een bepaald jaar. Als je via het archief gaat zijn de handschriften gesorteerd, meestal per genre en dan eventueel per titel. Maar dat hangt een beetje van het archief zelf af.

- Handschriften van Hugo Claus via klapper : <http://anet.be/record/isaarlh/au::3953/N>
via link [393 handschrift\(en\) van Hugo Claus](#)
- Handschriften van Claus via archief :
<http://anet.be/isadtree/letterenhuis/opaclhisad/isad:lh:85948>

Op titel zoeken

- Maar je mag je daar niet op miskijken. Want een archief is niet altijd volledig, en niet alle handschriften van een schrijver zitten noodzakelijk in zijn archief. Neem nu bijvoorbeeld Johan Daisnes bekende roman *De trein der traagheid*. Als je in zijn archief gaat kijken, zie je

vier handschriften. Maar als je via Zoeken in deelcollecties gaat en je zoekt op Trein traagheid, dan vind je er heel wat meer, want er zitten handschriften van De Trein in nog drie andere archieven, nl. dat van Daisnes uitgever Manteau, dat van het Nieuw Vlaams Tijdschrift waarin het eerst gepubliceerd werd en dat van Raymond Herreman, aan wie Daisne het handschrift schonk. Je ziet hier dat er een link ligt naar een digitale editie, en ook dat hier een volledige drukgeschiedenis opgenomen is.

Conscience

- Beide zaken kunnen ook op een andere manier opgelost worden en dat gaan we nu even tonen aan de hand van Hendrik Conscience. Eerst de editie. We nemen als voorbeeld **Baes Ganzendonck** ([BE-ANN07/lh/C34/189](#)). Je vindt daar een link bij beschrijvingen op stukniveau, die je naar een gedetailleerde beschrijving van het handschrift brengt.

En dan het probleem van een stuk dat in een ander archief zit. Bij **Blinde Roza** ([BE-ANN07/lh/C34/265](#)) is er geen stukbeschrijving.

<http://anet.be/record/opaclhobj/tg:lhhs:3111/N>. Maar je vindt er wel een link naar een verwante archiefeenheid, waar je het handschrift wel kan vinden.

Digitaal platform

- Meteen hebben we de gelegenheid om even te kijken naar ons digitaal platform.

- Wat digitaliseren wij op dat platform?

Alles wat vrij is + de teksten van de boeken uit de canon van de Nederlandse literatuur, zoals geselecteerd door de KANTL. Daarnaast wordt er ook ingescand voor educatieve of wetenschappelijke doeleinden. Zo zijn de belangrijkste handschriften van Roger van de Velde op het platform geraakt, uiteraard met toelating van de zoon. Want als mensen geen 70 jaar dood zijn, en Roger is gestorven in 1970, heb je altijd toelating nodig van de nabestaanden. Het zal opvallen dat het meestal romans zijn, die op het platform staan.

Dichters is bv. heel moeilijk, want die brengen dichtbundels uit. Van elke gedicht zijn in handschrift soms vele versies en stadia bewaard. Om dan zo'n bundel een beetje logisch in het digitaal platform te krijgen is niet zo eenvoudig. Het vraagt veel voorbereidend werk. Als het enkel om een nethandschrift gaat, is er geen probleem. Maar als het gaat om een pakketje met allerlei varianten, waarbij op één vel stukken staan van verschillende gedichten, dan is het een heel gepuzzel. Dat is bijvoorbeeld de reden waarom de handschriften van Alice Nahon nog niet gedigitaliseerd zijn. (**tg:lhhs:15532**) Bij Karel van de Woestijne, de dichter van *Het vaderhuis* ('het huis mijns vaders, waar de dagen trager waren') en 't Is triestig dat het regent in den herfst') is het een stuk eenvoudiger, omdat in de jaren tachtig al iemand de meer dan 600 handschriften beschreven heeft in een dikke catalogus. Maar om aan te tonen hoe

complex het wel is, ook hier een klein voorbeeldje van een bekend gedicht, of toch op zijn minst de eerste regel:

Vlaanderen, o welig huis waar we zijn als genooden aan rijke tafelen, het gedicht 'Oogstmaand' uit de bundel *De Boom-Gaard der Vogelen en der Vruchten*. Het volstaat om het woord 'genooden' te tikken bij 'zoeken in deelcollecties) tg:lhhs:15532, daarna 15533.

Als je goed ziet, want het meeste is in potlood en vervaagd, zie je ook hier die bekende beginregel, maar de andere regels hebben het gedicht niet gehaald. De regel in inkt onderaan is het beginvers van een strofe van het gedicht 'Dit wordt geen lente' uit *De modderen man*. De twee laatste regels in potlood komen terug in nog een ander gedicht.

- Hoeveel is er gerealiseerd in het eerste jaar, want ze zijn begonnen vorig jaar in september?

1400 handschriften

Alles van Cyriel Buysse, Virginie Loveling, Paul van Ostaijen, Lode Zielens, Hendrik Conscience, Eugène Zetternam, Pieter Frans van Kerckhoven, Domien Sleenckx, August en Renier Snieders, Johanna Courtmans-Berchmans en Reimond Stijns. Karel van de Woestijne is lopende.

Met de iets modernere schrijvers gaat het ook niet zo slecht:

Van de literaire canon van de Academie zijn ondertussen ingescand: *Het leven en de dood in den Ast* van Streuvels, *Het Dwaallicht* van Elsschot (maar ook enkele andere titels), *Elias of het gevecht met de nachtegalen* van Maurice Gilliams, *Gangreen 1. Black venus* van Jef Geeraerts.

Maar ook *Het reservaat* van Ward Ruyslinck en enkele romans van Hubert Lampo.

- We hebben ook wat geëxperimenteerd met **teksteditie**. Zo staan alle brieven van Henriëtte Roland Holst aan Marie Belpaire op het platform. Bij de beschrijving staat telkens ook de geëditeerde editie van die brief (Document: Transcript brief). Bv.:

<http://anet.be/record/opaclhobj/tg:lhbr:198872/N>

- Voorlopig worden de originelen nog bewaard bij Brocade, maar het is de bedoeling dat die originele tiffs verhuisd worden naar de DAMS, een project van de stad Antwerpen waar alle hoge resolutiescans van alle stadsafdelingen opgeslagen worden. Wanneer die verhuis gebeurd is, zal Brocade enkel nog de afleidingen bewaren die nodig zijn om de beelden zo snel mogelijk bij de gebruiker thuis op het scherm te brengen. Ook hiervoor heeft Brocade speciale software ontworpen bij de objectenmodules: de metadata kunnen uitgevoerd worden naar een Dublin Core formaat, Als je een afbeelding op de DAMS wil zetten, van een stuk in

Agrippa, volstaat het om de loi van de beschrijving in te geven om de metadata uit Brocade op te halen.

- Ook bij de archieven heeft Brocade voor de nodige uitvoerfaciliteiten gezorgd. Zo kan elke archief beschrijving in EAD-formaat (encoded archival description) opgeslagen worden, een gecodeerde versie van ISAD, die in allerlei databanken kan ingelezen worden. Een heel specifieke toepassing daarvan is de uitvoer naar Archiefbank Vlaanderen. Begin 2012 telde deze Archiefbank 8000 archiefbeschrijvingen, waarvan er 6000 te raadplegen waren. In 2015 werden via het Brocadesysteem voor het eerst onze archieven opgeladen: 1937 stuks. Hierdoor groeide Archiefbank Vlaanderen in één dag met zowat 25 %. 2 keer per jaar gebeurt een update.

- Zoeken in de databank.

Er zijn verschillende zoekmogelijkheden. Maar die leiden niet noodzakelijk naar hetzelfde resultaat.

In de namen databank kan je vertrekken van 65.000 namen. Dat levert het meest overzichtelijke resultaat op. Maar als je heel gericht wil zoeken heb je soms sneller resultaat door te zoeken in deelcollecties. Daarnaast doorzoeken ‘zoeken in archieven’ en ‘zoeken in deelcollecties’ de archief- en objectendatabanken zowel full text als op loi's, en dat levert soms extra informatie op.

Normaal is er een overlap van ca.95 % of meer. De voorbeelden hieronder zijn dan ook speciaal gekozen om het verschil in resultaat aan te tonen:

- Lehar: enkele links in de klapper, maar meer affiches via objecten.

- Firmin van de Calseyde: alleen documenten en knipsels in de klapper. En toch: via archieven 2 keer brieven.

- Jules Croiset: staat zelfs niet in de klapper. Maar wel een bestand in de archieven en enkele keren in de objecten.

Je moet dus echt drie keer zoeken, als je het onderste uit de kan wil.!